

MORAL VALUES AND MODELS IN A GLOBALIZED WORLD**Maria Savu-Cristescu, Assist. Prof., PhD, "Valahia" University of Târgoviște**

Abstract: The globalization phenomena creates a new a complex reality of the world we live today, changing social spaces, ways of life and human activities, collective and individual destinies. The new worldly order in a multipolar era bases, in fact, on the economical, financial, military, technological, informational force.

The world we live in seems to manifest as a global arena, in which the struggle for material and intelligence resources, for power and profit with any cost, disrespect for the rules of democracy and the precariousness of education generate manipulation, tensions and aggressiveness, unlimited richness for a minority, marginalization and exclusion for the many, immorality, depersonalization, alienation, violence, intolerance. The changes amplitude and beat seem to undermine the very foundations of existence by the disorientation estates and the fears regarding the ability to confront them. The communication techniques and the informational systems became omnipresent and amplify the feeling of vulnerability regarding the access and the utilization possibilities, but also with the risks it creates for the human condition.

The peaceful cohabitation on the planet depends upon the assurance of an economic, cultural, political equilibrium on international plan. How such equilibrium can be assured in the condition of the real inequities, of the deepened disparity between rich and poor countries, of demographic disequilibrium, economic, political, cultural and moral crisis?

By creating development conditions for all countries, by improving the socio-economic system, based on a new social, moral, deontological, educational order in which to predominate values like: liberty, tolerance, altruism, originality, interculturality, communication, collaboration and cooperation, peace, security etc. They are objectives reported to which moral education has a fundamental role, that of cultivating attitudes, convictions, responsibility and man's will to offer innovating solutions for the novelty it produces, in which the primordial criteria must be The Good.

Key words: Globalization, vulnerability, moral education, new social, moral, deontological, educational order.

Generat de interdependențele economice, politice, militare și culturale la nivel mondial, fenomenul globalizării devine din ce în ce mai manifest, creând o noua realitatea a lumii de azi, caracterizată prin ample procese de ruptură, dar și de căutare și generare a soluțiilor de echilibru și continuitate..

Ceea ce particularizează epoca noastră sunt complexitatea și ritmurile superaccelerate ale schimbărilor, incapacitatea de a le ține sub control, imprevizibilitatea și incoerența relativă a acestora, "decalajul uman" generat de procesele educative inadecvate și incomplete etc. Se schimbă spațiile sociale, modurile de existență și activitățile umane. Schimbările sunt însoțite de tensiuni, conflicte și crize generatoare de "spaiume" care inundă trăirile individuale și societale. "Peste planetă sunt aruncate plase care o strâng ca și cum ar apăra-o de dezintegrare. Una este a comunicării instantanee, alta a informației nelimitate, alta financiar-bancară și a economiei globale; o rețea se referă la ecologie, alta este a instituțiilor politice și de securitate, a problematicei comune, toate suprapuse pe vechea rețea a oamenilor de știință și pe cea străveche a idealului universal. Numim strângerea planetei în năframe și năvoduri globalizare" (Malița,1998,13).

Amploarea și ritmul schimbărilor par a nu mai „încapea” în algoritmi cunoscuți și a submina temelia existenței prin stările de dezorientare și temerile în legătură cu capacitatea

de a le face față. Pe noua hartă a lumii care se prefigurează, actorii geostrategici delimitează noi centre geopolitice. Modelul neoliberal al economiei unice, care susține libera circulație a capitalului și liberul schimb, tinde să se impună. Grupurile transnaționale, giganții economici și financieri stabilesc interdependențele convenabile și desemnează sferele de influență. În aceste condiții inegalitățile se adâncesc. Lumea în care trăim pare a se manifesta ca o arenă globală, în care lupta pentru resurse materiale și de inteligență, pentru putere și profit cu orice preț, nerespectarea regulilor democrației și precaritatea educației generează manipulare, tensiuni și agresivitate, bogăție fără limite pentru o minoritate, marginalizare și excludere pentru cei mulți.

Trăim pe „o planetă din ce în ce mai aglomerată”, „într-o eră a comunicării universale” și a „interdependențelor globale”, într-o „lume nesigură” și contradictorie, cu repercusiuni sociale și individuale extrem de complexe (Văideanu, Delors, Faure). Cu toate acestea, dincolo de nesiguranța cu privire la viitor resimțită de oamenii din lumea întreagă, sentimentul solidarității nu a fost niciodată atât de pronunțat, nicicând oamenii nu s-au simțit atât de aproape unii de alții. Prezentul istoric este cel al trecerii de la societatea industrială la societatea informațională (postindustrială), în care plusvaloarea este dată nu de muncă, în sensul clasic al termenului, ci de cunoaștere. "Se naște o economie nouă bazată pe cunoaștere, mai degrabă decât pe materiile prime convenționale și pe munca fizică", afirmă Michel Didier.

Elementul vital al lumii de azi este comunicarea. Omniprezența tehnicilor de comunicare și a sistemelor informaționale amplifică sentimentul de vulnerabilitate în legătură cu accesul și posibilitățile de utilizare a acestora în activitatea profesională și în cea cotidiană. Valorificarea potențialului informativ și formativ al acestora trebuie asigurat nu numai pentru cei tineri, ci și pentru toate celelalte vârste, pentru a putea evalua informația pe care o primesc în funcție de importanță, pentru a o interpreta, aprecia și utiliza.

Într-o „lume a interdependențelor multiple”, cum este cea globalizată, cooperarea economică este principala cale de evitare a conflagrației autodistrugătoare. Conviețuirea pașnică pe planetă depinde de asigurarea unui echilibru economic, cultural, politic pe plan internațional. Cum se poate asigura acest echilibru în condițiile realelor inechități, ale decalajelor adâncite între țările bogate și țările sărace, dezechilibrelor demografice, crizelor economice, politice și culturale? Prin crearea condițiilor de dezvoltare a tuturor țărilor, prin colaborare și cooperare internațională, prin asigurarea unui climat de pace și securitate. În oricare din aceste soluții rolul educației este esențial.

Prezentul nostru este cel al emergenței unei „noi civilizații”, o lume nouă, diferită de cea a modernității, o civilizație marcată de umanism mai mult decât oricând în istorie. Se conturează, astfel, un nou model teoretic, bazat pe o nouă ordine socială, morală, deontologică, educațională, gândită a fi construită prin eliminarea limitelor și erorilor societății moderne și a exceselor ei: agresivitatea, imoralitatea, depersonalizarea, alienarea (înstrăinarea), violența, intoleranța. „O nouă ordine” care acordă importanță meritocrației, promovării și aprecierii performanțelor înalte, creației și deontologiei. Politicile educaționale trebuie să-și asume responsabilitatea construirii unei lumi fundamentate într-o mai mare măsură pe valori precum: dreptatea, responsabilitatea, cinstea, respectul, încrederea, onoarea, fair-play-ul, binele comun, libertatea, toleranța, altruismul, interculturalitatea, solidaritatea, sprijinul etc.

Sfidările tot mai numeroase care vin din spațiul cultural, economic și social, ceează o stare de presiune asupra educației, care trebuie să se adapteze și să se autoregleze prin opțiuni și decizii de modernizare în toate componentele sale sistemice: structuri instituționale, finalități, curriculum, strategii de instruire, procese, relații educaționale etc. Într-o astfel de lume, numai concentrarea, corelarea și regândirea politicilor școlare, culturale, economice și sociale la nivelul ansamblului societal, ca ”cetate educativă” (Faure,1975,225), ar putea amplifica puterea formativă a educației pentru a pregăti indivizii și societățile să acționeze în situații noi. Școlii îi revine rolul major în construirea viitorului, căruia i se asociază imprevizibilul, incertitudinea și discontinuitatea în cadrul mutațiilor rapide pe care societatea le cunoaște.

În domeniul educației construirea viitorului înseamnă continuitate și proiecte educaționale noi, focalizate prioritar pe problematica omului. Având rădăcini adânci în cultura umanității, paradigma umanistă în educație, s-a dezvoltat în contextul ideatic al paradigmei socioculturale, care descrie relația dintre societate și educație, prin modelele educaționale pe care societatea le formulează, le propune sau impune educației (Bârlogeanu,2002,26).

O analiză a finalităților educației moderne ne oferă posibilitatea să constatăm că sunt promovate valori care sunt străine și nespecifice spațiului educațional și aparțin, cel puțin în parte, unei „logici de piață”: rentabilitate, eficiență, concurență, profit etc. Mediile educaționale dominate de o viziune utilitaristă devin loc al confruntării neloiale, generând fenomene precum, elitism excesiv și segregare școlară, cultul competiției, finanțarea în termenii relației cost-beneficiu, considerarea educației ca o marfă, confruntarea între cantitate și calitate. Școala tinde să se înscrie pe o curbă descendentă în ceea ce privește realizarea menirii sale, și anume, cultivarea unor calități fundamentale pentru condiția umană: deschiderea culturală și viziunea integratoare, capacitatea de comunicare, competențele de relaționare, spiritul de cooperare, atitudinea anticipativă și proactivă etc. Deși, în legătură cu aceste probleme nevralgice au fost propuse ameliorări și amendări, cel mai adesea acestea au rămas la nivel teoretic, fără efecte semnificative în practica școlară.

*

În goana irațională după profit, globalizarea generează consum irațional și epuizarea resurselor naturale, fenomene însoțite de grave dezastre ecologice care pun în pericol însăși existența vieții și a planetei noastre. „Homo economicos”, omul eficient, devine aspirația „ingineriilor sociale, politice, economice și, mai nou, genetice”. Societatea informațională, ca societate a cunoașterii și suport al egalizării șanselor, al libertății și diversității culturale și dezvoltării inovative, generează „o nouă economie”, dar și o lume fără opreliști morale, marcată de riscurile dependenței și alunecării într-o viață virtuală, superficială. „Surfingul virtual” împinge omul spre izolare, singurătate și depersonalizare. În lipsa oricărei „cyber-morale”, relațiile interumane autentice sunt înlocuite în „cyber-spațiu” de „cyber-relații”, de gol existențial și sufletesc.

Principiul plăcerii, promovat fățiș în media, se substituie unei mari părți a valorilor morale care definesc esența umanului. Valori precum, cumpătarea, bunul simț, respectul, autocenzura cunosc o diluare accentuată, fiind înlocuite de atitudinile și comportamentele provocatoare, de satisfacerea tuturor dorințelor și a succesului cu orice preț, de mentalitățile egoiste. Artificialul și kitch-ul, libertinajul și imoralitatea sunt susținute cu „argumente” științifice, estetice sau psihologice, și devin monedă curentă a existenței. „Deșertul”

existențial generat de condiționări exterioare precum succesul și banii, sau șomajul, dezorganizarea familiilor, provizoriul existenței, rutina muncii, amplifică stările de alienare.

Observațiile și interpretările legate de degradarea condiției umane în contextul globalizării, ne îndreptățesc să credem că educația morală poate reprezenta una dintre căile prin care omul și societatea pot spera la dobândirea, măcar parțială, a echilibrului și armoniei la care a aspirat dintotdeauna. Ea dobândește astăzi noi valențe, deoarece nu putem vorbi de structuri coerente cu privire la organizarea socială, politică, administrativă, juridică sau educațională fără să identificăm dimensiunea morală, civilizatoare a viziunii omului asupra vieții, asupra propriei condiții și asupra lumii. Tot astfel, nu putem să descifrăm cu adevărat tabelele de valori ale umanității în contextul globalizării fără să intrăm în universul valorilor morale, ca reflectări ale intereselor, trebuințelor, aspirațiilor, opțiunilor sau deciziilor din sfera lumii materiale și spirituale, după cum, nu putem vorbi de echilibru și armonie în lumea de astăzi, fără să vorbim de civilizație, de personalitate, de învățare, de răspuns comportamental pozitiv sau negativ, de progres în cele mai variate sfere ale umanului și socialului.

Reiterăm în acest context cuvintele lui Paul Valery, care enunța în celebra conferință ținută la încheierea primului război mondial „idealul educativ al modernității: Adevărul, Binele, Frumosul, Sentimentul Sacrului, Legalitatea, Libertatea, Egalitatea și Solidaritatea” (Crise d'esprit). De la o astfel de înălțime a idealului, acțiunea educativă „capătă sens, consistență și valoare” (Nicolescu, 1995, 3).

La nivelul societății pot fi identificate structuri axiologice, ce înglobează valori, norme și atitudini generalizate. Procesul de integrare socio-culturală a individului poate fi înțeles în termeni de dobândire și interiorizare a acestor elemente structurale general umane sau specifice grupurilor sale de apartenență. Odată sedimentate în structura personalității sale, aceste valori, norme și atitudini îi servesc drept repere orientative în viața cotidiană, drept criterii evaluative în relațiile interpersonale, drept standarde în funcție de care se iau decizii acționale. Ele se vor constitui în ceea ce Constantin Cucoș numește „referențial axiologic”, termen prin care este desemnată „...totalitatea mobilurilor individuale și a normativelor supraindividuale, interiorizate de subiect, care se actualizează în orice act de valorizare” (Cucoș, 1995, 44). Acest „referențial”, care asigură individului autonomie și competență axiologică, se instituie prin asimilare individualizată a reperelor valorice dezirabile la un moment dat, rămânând, totodată, permeabil la noi provocări, dezvoltări și reajustări, ca expresie a evoluțiilor pe care lumea le cunoaște.

Prin norme și principii, morala reglementează relațiile de conviețuire. În virtutea lor, ne raportăm la societate, la semenii, la noi înșine. Raporturile cu societatea au ca reper obligațiile și responsabilitățile economico-profesionale, patriotice, civice, politice, administrative, obștești. Angajarea în realizarea obligațiilor și responsabilităților sociale are pe lângă o fundamentare juridică și una morală.

În toate rolurile și funcțiile sociale în care suntem angajați (profesionale, politice, administrative), eficiența, recunoașterea și aprecierea depind de spiritul de dreptate, de corectitudinea, de exigența, demnitatea, competența corectitudinea, responsabilitatea, respectul pe care le manifestăm. Raporturile și relațiile personale cu alții au ca fundament valori și conduite morale. Calitatea relațiilor personale, depinde de concordanța dintre trebuințe, dorințe, aspirații și de conținutul raporturilor inter-individuale în care se pun în evidență valori și conduite morale. Ne exercităm obligațiile profesionale nu numai din

necesitate și constrângere economică și juridică, ci și din considerente morale, deontologice, motivația fiind legată de nevoia umană de a comunica, colabora și coopera pentru a realiza sarcinile, dorința de recunoaștere și afirmare, satisfacția realizării și exprimării de sine în activitățile pe care le realizăm. În raportarea la noi înșine, la faptele și sentimentele noastre, conștiința de sine devine instanța de judecată, care în funcție de spectrul valorilor morale care ne caracterizează, ne oferă starea de confort sau disconfort psihic, de satisfacție sau dezamăgire, cu rol reglator în planul evoluției personalității. Viața adevărată înseamnă a trăi moral.

Punctele de vedere prezentate ne pun în fața „dilemei” educației morale: Pentru cine o realizăm? Pentru societate sau pentru individ? Olivier Reboul răspunde că fiecare dintre cele două scopuri sunt insuficiente, nesatisfacatoare. De aceea el introduce un alt scop, dincolo de individ și de societate: umanitatea, ca drept universal, făcând precizarea că „umanitatea semnifică nu doar totalitatea oamenilor, ci ceea ce au comun, ceea ce este specific ființei umane. Ea este o valoare, nu un fapt. O valoare care nu există decât prin noi, o demnitate care nu înseamnă a fi cunoscută, ci a o recunoaște în altul ca și în noi, o egalitate pentru care știința nu aduce nici o dovadă, dar care trebuie să fie dorită înaintea tuturor dovezilor” (Reboul,1992,90). Pentru autorul francez, din umanitate derivă egalitatea, care nu este o ordine a naturii sau a convențiilor, ci o ordine a „sacralului”, împreună cu comunicarea universală (ca interînțelegere între culturi) și cu solidaritatea.

Valorificând registrul valorilor socio-morale și cultural-civilizatoare constituit ca rezultat al triadei idee-sentiment-forță sau, în termenii stărilor rezultante, al triadei gândire-pasiune-voință, ca elemente specifice vitalității unui popor, omul de cultură spaniol Salvador de Madariaga (1886-1978), de formație enciclopedică (istoric, psiholog, sociolog, filolog, critic literar și de artă), promotor al dezarmării, cu vocație de autentic umanist, introducea rațiunea pentru a pune ordine în lumea realului și vieții, avansând și ideea unei civilizații în care măsura lucrurilor este omul. Într-un eseu destinat unei astfel de probleme el identifică și caracterizează mai multe modele specifice moralei și civilizației europene (apud. Neacșu,1987,60-62), asupra cărora, în contextul analizei noastre, merită să reflectăm.

Modelul comportamental al moralei fair-play-ului, specific lumii engleze.

Fair-play-ul este calitatea esențială care trebuie să definească relațiile interumane. Fair-play-ul desemnează acțiunea adaptativă a omului în orice situație, de respect al adversarului și regulilor jocului, de supunere și estompere a individului în fața echipei și chiar a echipei în fața jocului. Jocul în comun, experiența jocului ca atare, calitatea lui, precum și trăirile interioare trebuie să constituie scopul, ele trebuie mereu scoase în evidență și cultivate. Principiului succesului, exprimat în termeni de concurență, victorie și înfrângere, trebuie să i se suprime duritatea.

„Fair-play-ul nu înseamnă numai respectarea regulilor de joc, el transcrie atitudinea pe care trebuie să o aibă sportivul: respectul pentru adversar și păstrarea integrității fizice și psihice a acestuia. Un sportiv se va comporta în spirit de fair-play atunci când se va gândi și la ceilalți.” (Extras din "Declarația Comitetului Internațional pentru Fair-Play").

Fair-play înseamnă respectarea regulilor, renunțarea la avantajele obținute pe nedrept, egalitatea de șanse, comportamentul preventiv, respectarea adversarilor sportivi și acceptarea celorlalți. Metaforic, spiritul de fair-play este exprimat în ideea aparținând pictorului Vincent Van Gogh, care spunea: „să-ți cauți o fărâmă de soare, fără să-l împingi pe altul în umbră”.

Ca atitudine fundamentală sportivă și morală, fair-play este însă amenințat în lumea de astăzi, nu numai în sport, ci și în alte domenii ale conviețuirii sociale.

Un comportament în spirit de fair-play presupune ca oamenii să aibă anumite calități. Atenția, cinstea, încrederea în sine, considerația, camaraderia, deschiderea față de ceilalți, înțelegerea, capacitatea de a pierde și empatia sunt condiții necesare care trebuie promovate și dezvoltate. Toate acestea duc la un randament maxim al individului/jucătorului situat într-un ansamblu perfect organizat, la un echilibru între individ și colectivitate, la o suplețe exigentă a oricărui spirit implicat în acțiuni concrete.

A învăța să devii o ființă morală înseamnă să lucrezi neîncetat la propria personalitate. Comportamentul fair-play nu poate fi predat, el trebuie trăit și învățat. Formarea comportamentului moral trebuie să aibă mereu la bază principiul autonomiei și cel al responsabilității. În acest sens trebuie create ocazii care să le permită elevilor să învețe mai ușor, de exemplu, în cadrul elaborării orelor de curs sau la stabilirea regulilor formale și informale ale grupului-clasă și ale activității. Dispoziția și capacitatea de a rezolva conflicte trebuie să fie stimulate de timpuriu. Conflictele nu trebuie evaluate doar ca fiind fapte negative; ele pot, și trebuie să fie percepute și ca o șansă de schimbare și dezvoltare, dar și o provocare de a lucra în acest spirit. Nu numai ce facem este important, ci mai ales cum o facem. Noi, educatorii, suntem modelele, nu cuvintele noastre, ci felul în care de comportăm cu elevii și studenții noștri și în care soluționăm conflictele ne dă credibilitate. Să nu uităm că fair-play-ul ne oferă posibilități autentice pentru o mai bună orientare și integrare armonioasă într-o lume plină de elemente concurențiale.

Modelul comportamental al moralei și civilizației justițiare, asociat culturii și civilizației lumii franceze. Centrul de greutate este dat de conceptul de drept („le droit”). Dreptul ca idee, ca loc geometric ce definește pe harta intelectuală limitele libertății fiecăruia, obligându-l să i se adapteze, ca civilizație a gândirii și conduitei voit imparțiale. Modelul are consistența unui sistem în care natura se supune rațiunii, tinzând spre a fi obiectiv și a pune mereu ființa rebelă în fața inteligenței și a rațiunii.

Dreptatea este valoarea etică și juridică, în funcție de care se aprobă sau se dezaproabă relațiile sociale și raporturile juridice, normele juridice și hotărârile organelor de jurisdicție existente într-o epocă și într-o organizare socială dată. Este faptul de a recunoaște drepturile cuiva, de a acorda fiecăruia ceea ce i se cuvine în mod legitim. Dreptatea ca virtute morală, este cea mai înaltă dintre cele patru virtuți cardinale, alături de cumpătate, înțelepciune, curaj. A fi drept înseamnă să tratezi orice și pe oricine (începând cu tine însuși) potrivit propriei vocații umane. Dacă prin cumpătate, curaj și înțelepciune ne ordonăm propriul suflet, dreptatea este ceea ce rezultă din aplicarea spre exterior a virtuților.

În contextul globalizării, tipurile/formele de manifestare a dreptății își amplifică semnificațiile:

- dreptatea - ca expresie a corectitudinii accesului la resurse, poziții în societate și a distribuirii unor avantaje, obligații între persoane, grupuri în societate;
- dreptatea - care presupune respectarea legilor și înfăptuirea justiției, ca respectare a drepturilor legale ale unei persoane: libertatea personală, proprietatea, demnitatea umana și de a i se acorda fiecăruia ceea ce i se cuvine;
- dreptatea reparatorie sau corectivă, care se referă la repararea nedreptății și la corectitudinea răspunsului la nedreptăți și prejudicii etc.

Modelul comportamental al moralei și civilizației onoarei, model cultural și civilizator în sfera moralității relațiilor umane, specific lumii hispanice.

Conceptul de onoare („el honor”) poate fi mai bine înțeles dacă ne vom gândi la eroii Cidului sau la cei ai lui Cervantes. Pentru lumea hispanică, onoarea înseamnă o situație a individului mai presus de orice lege exterioară, fie spontană, fie naturală. Limitele libertății omului converg spre însăși viața. Patrimoniul sufletului, darul propriei vieți, morale, spirituale sau materiale, urmează deci acțiunii.

Onoarea este respectul de sine și respectul față de ceilalți. Onoarea înseamnă consecvența în respectarea normelor pe care ni le-am impus. Cuvântul dat este sacru și de aceea trebuie împlinit cu orice preț, acceptând mai bine înfrângerea, decât o victorie obținută cu prețul unei ticăloșii. Onoarea e o însușire care face din tine o persoană cu calități nobile. Standardul/nivelul onoarei presupune seriozitatea și stăruința cu care ne trăim onoarea, demnitatea ca om. Opusul onoarei este dezonoarea/ înșelaciunea ca rezultat al nerespectării normelor morale. Dezonoarea/înșelaciunea este locul de naștere a tuturor durerilor. Primul pas spre dezonoare este să îți dorești ceea ce nu ai meritat.

La aceste modele profesorul Ioan Neacșu, în lucrarea „Civilizație și conduită” adaugă un al patrulea model, care ar putea să fie competitiv cu oricare altul cunoscut în lumea civilizației și pe care îl identificăm în spațiul cultural și social românesc: „*Modelul comportamental al moralei și civilizației omeniei*” la care putem adauga „*echilibrul, dreapta judecată (în sens logic și etic), măsura*” (Joja,1967,283).

Omenia, nucleu al umanității și trăsătură definitorie a poporului român, este sinteza valorilor cristalizate în creuzetul spiritualității care s-a format și dezvoltat în spațiul geografic al țării noastre. Omenia, alături de echilibru, înțelepciune și măsură sunt valori care caracterizează poporul român. Omenia, bunătatea, sunt afirmate îndeosebi prin înțelegerea situației celuilalt și manifestată prin atitudine cuviincioasă, sollicitudine, ospitalitate și toleranță. Omenia este o caracteristică evocată nu numai de oamenii de cultură români, ci și de străinii care au avut ocazia să ne cunoască.

Scriitorul Dumitru Popescu caracteriza poporul român și condițiile sociale și istorice în care s-au plămădit însușirile sale, astfel: „Românului îi e odioasă rigiditatea și mărginirea. El are o inimă largă, încăpătoare. Este în firea lui o mare și generoasă capacitate de a ierta și de a uita răul celui care se căiește și se îndreaptă. Nu aruncă pripit anatema asupra nimănu, căci știe ce înseamnă năpasta și are o statornică încredere în nepuizabilele resurse de regenerare ale omului. (...) Românul este aspru, dar nu e rău. Sunt păcate pe care le consideră omenești și le tolerează cu un zâmbet de superioară condescendență. Dar cunoaște măsura. Îl indignează mai mult ca orice pierderea simțului echilibrului și a măsurii. Principala dovadă a inteligenței și maturității o vede în cuminenie, în primatul rațiunii în viață, în domnia minții asupra instinctului”.

Filosoful Athanasie Joja completează acest tablou cu alte aprecieri: „Este vorba de o disponibilitate pentru o justă apreciere a faptelor, pentru raționalitate, pentru o dreaptă cumpănire a lucrurilor și cenzurare a afectivității de către rațiune. Așadar, nici explozie emoțională - ca a sudicilor – nici răceală proverbială a celor din nord” (Joja,1967,283).

Toate aceste modele sau imagini sintetice exprimă și explică, în esență, complexitatea stărilor și atitudinilor omenești, precum și posibilele orientări valorice în formarea comportamentului moral într-o lume globalizată.

„Modelele valorice prezentate sunt generatoare și autogeneratoare, tind a se întâlni spre echilibru și treptat pot deveni constante ale comportamentului care dau tonul întregii arhitecturi a vieții individuale. Există, desigur, vieți trăite în cheia acțiunii, în cea a inteligenței, în a pasiunii, în a omeniei și altele. Poți fi om de acțiune, de gândire, de pasiune, de omenie.” Neacșu, 1987, 64). Sunt, deci, comportamente a căror genază trebuie căutată în istoria poporului, în istoria familiei, a educației primite, a modelelor cu care venim fiecare în contact, în sistemul normelor, valorilor și trebuințelor constituite social, geografic, istoric și antropologic, valori ce generează sensuri de armonizare în dialogul social, și de devenire în dialogul cu generațiile care urmează.

În concluzie, educația morală are o contribuție majoră în formarea omului și a comunității într-o lume globalizată prin: superioritatea modelelor valorice, normative și praxiologice în planul existenței morale, indicii de sănătate morală evidențiați în calitatea morală a relațiilor de muncă, precum și a relațiilor interindividuale, calitatea conștientizării și rezolvării mutuale, pozitive ale unor contradicții, deschiderea tablei de valori morale către comunitate, capacitatea de integrare a noilor generații în fluxul valorilor perene ale umanității etc. La nivel social, riscurile generate de globalizare pot fi prevenite, măcar parțial, dacă viața morală încorporează valorile conduitelor profesionale, calitatea raporturilor de comunicare om-om, om-instituții, varietatea statut-rolurilor, a drepturilor și îndatoririlor asumate de către fiecare cetățean, indicele de libertate și responsabilitate cu care omul obișnuit, dar și cel aflat în poziția de lider își desfășoară activitatea și participă la treburile cetății, dimensiunile valorilor de considerație și respect ce operează în viața particulară și în comunitate.

BIBLIOGRAFIE:

- Bârlogeanu, L., (2002), „*Paradigma educațional-umanistă în contextul postmodernității*”, în Păun, E., Potolea, D., (coord), *Pedagogie. Fundamentări teoretice și demersuri aplicative*, Iași: Editura Polirom.
- Cucoș, C., (1995), *Pedagogie și axiologie*, București: Editura Didactică și Pedagogică.
- Delors, J., (coord.), (2000), *Comoara launtrică, Raportul către UNESCO al Comisiei Internaționale pentru Educație în secolul XXI*, Iași: Editura Polirom.
- Faure, E., (1974), *A învăța să fii*, București: Editura Didactică și Pedagogică.
- Joja, Ath., (1967), *Logos și ethos*, București: Editura Politică.
- Malița, M., (1998), *Zece mii de culturi, o singură civilizație-spre geomodernitatea secolului XXI*, București, Editura Nemira.
- Neacșu, I., (1987), *Civilizație și conduită*, București: Editura Științifică și Enciclopedică.
- Nicolescu, M., (1995), Volumul: *Modelul uman și idealul educativ - cuvânt introductiv*, București.
- Reboul, O., (1992), *Les valeurs de l'éducation*, Paris: Presse Universitaire de France.
- Văideanu, G., (1996), *U.N.E.S.C.O. - 50 - Educatia*, București: Editura Didactică și Pedagogică.